

Hans S. Olsen

Mysenhistorie gjennom 118 år

Av Dag Mysen

Bedriften Hans S. Olsen, senere Hans S. Olsen A/S, har røtter tilbake til de grunnleggende årene for det som skulle bli Mysenbyen. Hans Samuel Olsen overtok driften av Fredheim, Torggata 2, i 1893. Fredheim er stedets eldste forretningsbygg. Her drev han til 1906. Senere startet han byggevareforretningen som ble en hjørnesteinsbedrift i Mysens handelsprofil. I 1919 flyttet bedriften inn i nybygd forretningsgård. Gjennom diverse utvidelser og omrokeringer ble eiendommen til et livlig handelsted helt til firmaet opphørte i 2011.

Hans S. Olsen og Fredheim

Hans Samuel Olsen (1868–1948) var kjøpmannsønn fra Sarpsborg. Han gjorde tjeneste i farens forretning til han flyttet til Mysen i 1893 for å begynne for seg selv. Her leide han forretningsgården *Fredheim* av eieren Ole Mysen. Gården huset tre bedrifter:

I kjelleretasjen var det melkemottak. Det ble startet 10 år tidligere av *Anton H. Mysen*. Her ble det også ystet ost og kjernet smør. Skummetmelka ble sendt med jernbanen til Oslo. Hans Samuel ansatte meierske som tok seg av denne driften. Det var for øvrig melkemottak i dette lokalet helt til 1936 da nye Mysen Meieri overtok all melkeleveranse fra et stort omland.

I første etasje var det «en vel assortert landhandel». Denne ble hoved-

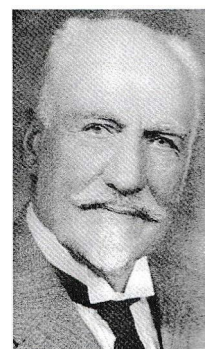
fokuset for den nye kjøpmannen. I annen etasje var det hotell.

Hans Samuel kjøpte huset og de tre forretningsgrenene for 14 000 kroner i 1896, med klausul om enerett til å drive landhandel på området som sorterte under Nordre Mysens gårdsnummer.

Hans Samuel ble raskt en vel ansett mann og forretningsdrivende på Mysen. Han var driftig, hardtarbeidende og foretaksom, og hadde mange jern i ilden. Han ble viktig i byggingen av Metodistkirken og var skattet som menighetslem og forkynner. Til tider fungerte han som prest i metodistmenigheten.

Konkurransen mellom de få forretningene på Mysen var hard. Kundene var forventet med å kunne handle på kreditt. De handlende hadde store utestående fordringer som det ikke var lett å drive inn. Hans S. kom i likviditets-mangel da han kjøpte Nordre Høitomt. Det endte med at han måtte kaste inn håndkledet som forretningsdrivende og solgte Fredheim i 1906.

Han bygde seg imidlertid raskt opp igjen. Tilliten til ham fra befolkningen syntes urokket. Et forsøk på nystart med landhandel i eksisterende bygg på Nordre Høitomt i 1912, tok ikke av.

Hans S. Olsen
Bildet fra
Mysen-leksikon.

Forretningsbygget slik det fremsto i 1958. Legg merke til brosteinen! Den har preget Mysen-gatene i en årrekke, inntil moderne asfalt fikk overta. Bildet er utlånt fra Indre Smaalenenes Avis bildearkiv.

I stedet åpnet han i 1914 *byggvareforretningen* som etter hvert ble en av de større spesialforretningene i Østfold.

Hans S. Olsen og «Posthusbygget»

I 1919 flyttet han byggvareforretningen sin inn i den nybygde murgården på eiendommen. Her ble første etasje delt mellom forretningen og stedets postkontor som ble flyttet hit.

Dette året anskaffet firmaet sin første «All American» lastebil med en imponerende lasteevne på 1200 kg. Til da ble varehandlingen inn og ut av forretningen besørget med hest og vogn.

Heste-trafikken på Mysen

I «Mysen-minner I» i Hans Wålers Mysen-leksikon forteller sønnen *Olav Olsen*: «Det var stor hestetrafikk på Mysen før bilene kom i bruk. Vi hadde

fem hester som vi brukte til å hente og kjøre ut varer med. Vi kjørte ved fra *Anton H. Mysens* skoger i Hærland-fjella Og vi kjørte koks og køl fra jernbanen og ut til kundene. Under hele første verdenskrig kjørte vi mye køl til Høytorp fort der det var kriselager. Alle varer fra hovedstaden kom med jernbanen på den tid og det var en meget livlig trafikk fra Mysen stasjon. Mye fôr kom i 100-kilos-sekker som vi ofte måtte løfte fra bakken og opp på vogna. Det var ikke lett for en gutt-unge, men det ga vel sterk rygg Det meste jeg løfta var en celluloseballe til kufôr som veide 208 kilo, så vidt jeg husker. (Han var født i 1906)

Olav drev som kjørekar hos sin far, først som hestekjører, siden med bil. Men i 1926 begynte han som gårdbruker på **Natrud** i Båstad.

Bensin og olje

Da 20-årene begynte, var det blitt en god del biler i distriktet. Hans S så mulighetene og begynte med salg av bensin. Bensinen kom i store fat. Når det skulle fylles bensin, måtte en bruke en slange ned i fatet som var koplet til en løs håndpumpe. I 1924 etablerte firmaet eget engros-lager for bensin og olje, med tilførsel gjennom jernbanen. Steget videre var nedgravd tank som ble fylt fra tankbil. Men fremdeles måtte man i mange år pumpe opp bensinen med håndkraft.

Krigen

Med okkupasjonen tok tyskerne over kontrollen med engros-lageret og omsetningen av bensin og olje. De bygde vaktstue på lager-området og

kontrollerte tankbilen. Hans S. hadde skaffet seg og alt annet som kom inn og ut på dette forretningsområdet. Ganske snart ble det rasjonering på bensin og oljeprodukter. De forretningsdrivende fikk noe, private så og si ikke noe. Gassgeneratorer som ble fyrt med knott overtok forsyningen av drivkraft til forbrenningsmotorene.

Stasjonsdrift og tankbiler

Etter krigen lå både bensinstasjonen og engros-lageret på seg i salgsvolum og kundekrets. Firmaet satset på egne tankbiler for bensin og olje, og traff et voksende marked. Det ble også bygd skikkelig bensinstasjon knyttet til Esso. Den hadde tre pumper: til vanlig bensin, ekstra bensin og diesel. Stasjonen lå midt mellom det gamle

En av de to lagerbygningene fra 1930-årene. Bildet er tatt samme dag som forretningen opphørte i des. 2011. Tidligere lå det et Esso tankanlegg med oljebu akkurat i fremkant av bildet. Foto: Espen Tveit

gårdshuset/bolighuset og det nye forretningsbygget. Det ble bygd vaske- og smørehall i tilknytning til et av de gamle, lange lagerbyggene som ble satt opp i 30-årene.

Firmaet fikk også Esso-agenturet for tankbil-utkjøring av bensin og olje til bensinstasjoner, kommuner og private i hele Indre Østfold. Varene ble hentet i Oslo og i Fredrikstad. I 1968 hadde firmaet sju tankbiler som forsynte kundekretsen.

Agenturet var en god inntektskilde for forretningen helt til det ble trukket tilbake og overført til annet firma i slutten av 70-årene. Da avviklet sønnen *Håkon* virksomhetsgrenen.

Byggvare-forretningen blomstret

I 1933 ble postkontoret flyttet til Kaupang-gården. Byggvare-forretningen fikk da rom i hele første etasje. Hans S. fulgte med i tiden og tok riktige grep for å modernisere og utvide virksomheten. De siste årene før andre verdenskrig ble gode driftsår.

De lange lagrene mot kornsiloen ble bygd i 1935 og 1938. De rommet varebeholdningen som forsynte forretningsdriften. Det lå også et lager på andre siden av Vandugbakken. Det rommet blant annet *kokslager* og en diger *isbinge*. Herfra ble det kjørt koks og isblokker til en stor kundekrets.

Med krigen kom rasjonering på alt mulig. Det var ikke vanskelig å selge det man hadde av varer. Utfordringen var å skaffe dem. Det ble mye byttehandel og manøvreringer for å skaffe varer til ivrige kunder.

Etter krigen samarbeidet Hans S. og *Leif Mysen* om å overta det store lageret av varer og redskaper tyskerne etterlot

seg på Høytorp fort. Slik fikk firmaene en god etterkrigsstart allerede høsten 1945. Rasjoneringen på byggevarer fortsatte til midt i 50-årene. Likevel ble det mulig å bygge forretningen videre.

Haakon Olsen.
Bildet fra
Mysen-leksikon

Haakon og Ragnhild Olsen overtar i 1948

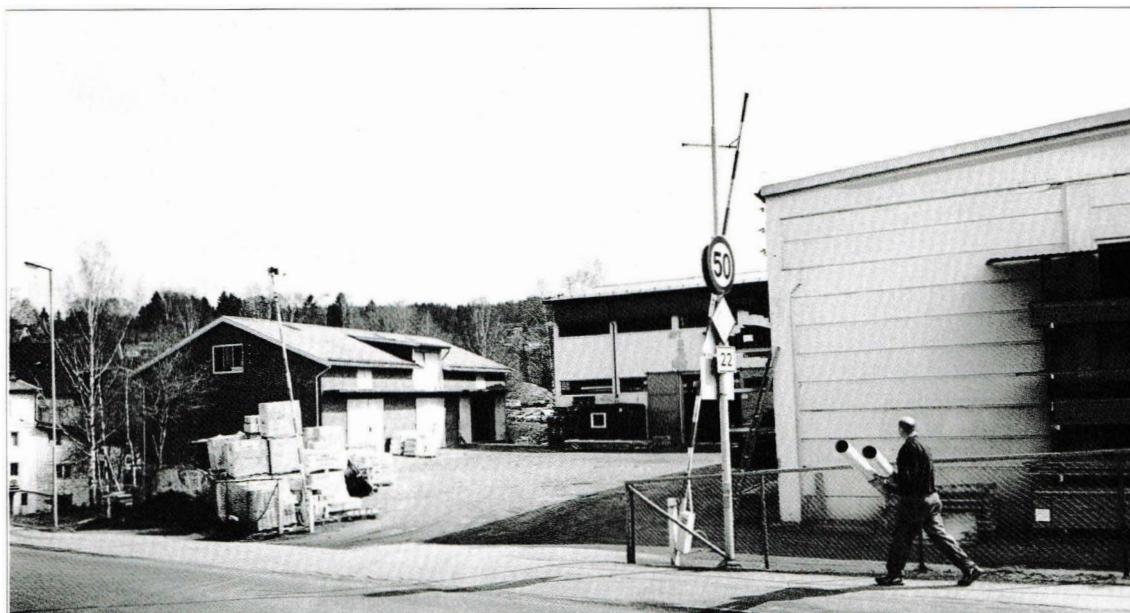
De eldste barna til Hans Samuel og kona *Henriette* begynte egne løpebaner etter hvert. Tre av sønnene ble gårdbrukere. Da Hans Samuel begynte å bli skrøpelig, ble det yngstemann *Håkon* som overtok firmaet sammen med sin søster *Ragnhild*. De overtok i 1948. Året etter døde Hans S.

Det ble tidlig klart at det var Haakon som skulle føre firmaet videre. Faren ga ham en grundig og allsidig opplæring i bedriften. Etter middelskole og handelskole begynte han som sjåfør. Da han og søsteren overtok var de begge solid skodd for oppgaven.

Ekspansiv etterkrigstid

Søsknene drev bedriften videre i en etterkrigstid som ga større og større oppdrift til bransjen.

Ragnhild styrte kontoret og økonomien. *Håkon* hadde ansvaret for innkjøp og salg, og driften av den praktiske butikkvirksomheten. Begge var drevet av en beundringsverdig innsatsvilje og arbeidslyst. Det var i deres tid firmaet

Varelageret for tyngre byggevarer lå på østsiden av Vandugbakken. Bildet er tatt i 2006 av Espen Tveit.

ekspanderte til å bli en av de største i bransjen i vår del av Østfold.

De begynte *engros-lager for kunstgjødsel og kraftfôr* og fikk en stor kundekrets i Indre Østfold og søndre Høland. Dette bidro til behov for flere biler. I 1968 hadde firmaet fem lastebiler i kontinuerlig drift. Det var ansatt fem sjåfører og en lagermann som betjente bilene og kundene. *Harry Jensegg* var lagermann. *Odd Vister* kjørte i mange år.

I butikken var *Rudolf Jensen*, *Kristian Lund* og *Reidun Jaavall* sentrale ansatte.

Samtidig ble det større og større volum av byggvarer som *sponplater, takplater og takstein, sement, sement- og leca-blokker, isolasjonsmaterialer osv.* Håkon satset mye på *bygningstål og jern* og fikk til lønnsom drift i denne nisjen.

Han begynte tidlig med *ved-ovner og fyr-kjeler*, og drev dette som en god nisje i mange år. Salget av fyr-kjeler ble faset ut i 70-årene. Rørlegger-bransjen overtok markedet. Men salget av ved-ovner varte ut bedriftens liv.

Nytt lagerbygg

Den gamle lagerbygningen på den andre siden av Vandugbakken ble revet. Der ble det bygd nye bygg i tre omganger ettersom behovene økte for mer plass, i 1966, -75 og -79. Alle tyngre byggevarer fikk plass her.

Jan Erik fører firmaet videre

Ragnhild døde i -82 og Håkon i -86. 1985 overtok Haakons sønn *Jan Erik* ledelsen og firmaet. Han kjøpte ut sine to yngre søstre og ble ene-eier. Han gjorde om firmaet til *A/S* og ga *B-aksjer* til barna sine.

I -85 disponerte han fire lastebiler. Kornsiloen og møllene hadde overtatt omsetningen av kraftfôr og kunstgjødsel. Fokuset ble helt og holdent på bygg-varer. Kontoret var flyttet opp i annen etasje. Hele første etasje ble bygd om og modernisert til selvbetjening.

Det var to ansatte på kontoret, tre ansatte pluss *Jan Erik* i butikken,

lagermann og fire sjåfører. Lagermannen var også delvis sjåfør.

Oppdriften i bransjen varte til begynnelsen av 90-årene. Det var da lokalt baserte forretninger begynte å merke konkurransen fra bransje-kjedene for alvor. Jan Erik ble med i Jernia-kjeden som var butikk-kjede, og i Montér og Bygger'n som var byggvare-kjeder.

Avsluttet med stil

Selv om konkurransen hardnet til, maktet Jan Erik å lose forretningsdriften videre på lønnsomt vis. Etter at Leif Mysen A/S gikk inn, var det mange som satte pris på den gode servicen og imøtekommenheten hos Jan Erik og betjeningen. Her kunne du fremdeles kjøpe spiker og skruer i løs vekt, og ellers alt annet småtteri og spesialiteter som ingen har lenger. I tillegg hadde de et godt utvalg i ovner og ferdigpeiser,

og i artikler som utviklingen hadde redusert til å bli hytte-varer. Det store spektret i moderne byggevarer ble vedlikeholdt og utviklet i takt med tiden og etterspørselen. Kundegrunnlaget holdt seg godt.

Men det var ingen til å overta butikken. Barna hadde andre yrker og interesser. Da Jan Erik nærmet seg 70, avviklet han forretningen i 2011 og pensjonerte seg.

Eiendomsfirmaet er derimot ikke oppløst. Alle bygg er leid ut. Idé-Hus leier i forretningsgården og Mysen Kornsilos og Mølle leier noe av lagerkapasiteten. Ellers har firmaet en serie andre leietakere.

Kilder

- Hans Wåler: *Mysenleksikon*. Mysen 1998.
- Håkon Olsen.
- Jan Erik Olsen.

Forretningsbygget med litt av et lagerbygg bak. Mysen postkontor var leietager i bygget fra 1921–1933
Foto Espen Tveit.